

1929–1934 rr.) – 57 ark.

7. Vasyuta I. Peregrupuvannya w zahidnoukrai'nskomu natsionalnomu rusi w pershi roky po aneksii' Shidnoi' Galychynty (1923–1926) / I. Vasyuta // Visnyk Lvivs'kogo universitetu. Seriya istorychna. – L'viv, 1999. – Vyp. 34. – S. 341–354.

8. Nashe stanovysche w natsional'nim pytannju // Volja Naroda. – 18 lypnja 1926. – S. 2–5.

9. Karenin V. Talergofskaja zhertva / V. Karenin // Russkij Golos. – 18 maja 1934. – S. 4–8.

10. Andrusjak M. Halyske moskvofil'stvo / M. Andrusjak // Dilo. – 3 serpnja 1933. – S. 4–9.

11. Z moskovs'kogo taboru // Svoboda. – 30 grudnja 1933. – S. 3–7.

12. Lemkivs'kyj B. Prychyny lemkivs'koi' shysmy / B. Lemkivsky // Nova Zorja. – 1 bereznja 1934. – S.2–6.

13. Berezans'kyj V. Novi rozbyvats'ki sprobi moskvofiliv / V. Berezans'kyj // Gromads'kyj Golos. – 26 travnja 1934. – S. 3–7.

Lukashiv V. Ja., candidate of Historical (Ukraine, Ternopil), terr87lukaschiw@gmail.com

Educational and organizational activities “Association named after M. Kachkovsky” in Eastern Galicia in the interwar period

We study the educational and organizational activities of cultural and educational “Association named after M. Kachkovsky” in Eastern Galicia during the framed period of time. Institution belonged to the Russophile orientation. It was aimed at spreading education among the general public of population. The process of restoring local branches of the Association. “Association named after M. Kachkovsky” has established a number of subsidiaries, reading clubs, bookshops, singing choirs, amateur theater groups. The development of educational and organizational institutions in the interwar period. The influence of “Association named after M. Kachkovsky” in social and political life of Galician Ukrainian.

Keywords: Eastern Galicia, “Association named after M. Kachkovsky”, educational activities, moskwofilist, branch.

Лукашич В. Я., кандидат исторических наук (Украина, Тернополь), terr87lukaschiw@gmail.com

Просветительно–организационная деятельность “Общества им. М. Качковского” в Восточной Галиции в межвоенный период

Исследуется просветительно–организационная деятельность культурно–просветительного “Общества им. М. Качковского” в Восточной Галиции в течение очерченного периода. Организация принадлежала к москвофильскому лагерю. Она имела целью распространения просвещения среди широкой общественности. Освещен процесс восстановления местных ячеек общества. “Общество им. М. Качковского” учредило ряд филиалов, читален, книжных магазинов, певчих хоров, любительских театральных кружков. Показано развитие просветительно–организационной деятельности институции в межвоенный период. Доказано влияние “Общества им. М. Качковского” на общественно–политическую жизнь галицких украинцев.

Ключевые слова: Восточная Галиция, “Общество им. М. Качковского”, просветительская деятельность, москвофильство, филиал.

* * *

УДК94(438)“1921/1939”:379.85

Ковальчук Т. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії і практики туризму, Хмельницький інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом (Україна, Хмельницький), tetianakowalczuk@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ У ВОЛИНСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Висвітлено регіональний аспект державного регулювання сфери туризму в міжвоєнній Польщі на прикладі Волинського воєводства.

Ключові слова: туризм, краєзнавство, міжвоєнний період, Волинське воєводство, Польська республіка, державне регулювання.

Західноукраїнські землі у міжвоєнний період входили до складу Польської республіки. Державна влада проводила різнобічні заходи для виховання у населення окреслених територій польського патріотизму, насадження твердження про те, що Західна Україна є одвічною складовою Польщі. Для цього використовувались різноманітні методи. Одним із них

був саме туризм. Тому питанню розвитку туристичного руху, особливо на приєднаних територіях, керівництво Польської республіки приділяло особливу увагу.

Варто зазначити той факт, що досліджувана тема є майже не висвітленою в сучасній історичній літературі, як українській, так і польській. Науковий доробок українських науковців обмежується публікаціями В. Дмитрука [5] та О. Завадської [6]. Польська історіографія з досліджуваної теми представлена значно ширшим колом наукових праць. Однак у більшості з них головна увага акцентується на розвитку туризму у Польщі вцілому, а туристична справа Волинського воєводства розглядається в контексті загальнодержавного розвитку. Найбільш цінними для написання статті стали праці Є. Гая [12], В. Гоегеля [13], У. Ковескої [14], Є. Хельмецького [9] та Я. Умінського [19].

Отже, як бачимо ні у польській, ні в українській історичній науці, на сьогодні не має жодного комплексного дослідження розвитку туризму на території Волині в 1920–1930-ті рр., у тому й числі його державного регулювання. Саме тому обрана тема є актуальною та потребує подальшого дослідження.

Державне регулювання туризму на території Волині здійснювалась як через загальнодержавні установи Польщі, так і воєводські. До перших належали міністерства та їх підрозділи, департаменти, компетенція яких поширювалась на територію всієї держави, до других – воєводські туристичні комісії, місцеві органи адміністрації, які займались питаннями туризму на місцевому рівні.

Серед загальнодержавних установ, що здійснювали керівництво та контроль над туристичною сферою, найбільш плідною була діяльність Департаменту туризму, що функціонував протягом 1919–1932 рр. при Міністерстві публічних робіт.

Варто відмітити той факт, що зазначена туристична установа була створена за зразком аналогічних відділів туризму, які уже існували у тодішніх Франції та Австрії. Однак головною відмінністю було те, що у цих європейських країнах відділи туризму були в першу чергу органами пропаганди туристичних ресурсів як усередині держави, так і за її межами, а польський аналог був лише установою, яка займалась розвитком туризму всередині країни. Пропаганда ж туризму за межами Польщі, була відкладена до періоду повної відбудови країни [17, с. 72].

Керівником Департаменту туризму було призначено досвідченого та кваліфікованого діяча туристичної сфери М. Орловича, який очолював відділ протягом усього періоду його існування. Це була людина, яка розумілась у справах туризму, оскільки він був членом туристичних товариств, автором численних наукових і публіцистичних праць на туристичну тематику.

Слід зазначити, що у перші повоєнні роки у цьому туристичному відділі був як брак працівників (у штатному розписі зазначено лише 3 посади), так і коштів. Протягом 1919–1924 рр. річний бюджет був досить мізерним і складав від 100 до 7 000 злотих. Покращення фінансування поступово відбувається, починаючи із 1925 р. Так, бюджет 1925 р. становив уже 57 000, 1926 р. – 55 000, 1927 р. – 50 000, 1928 р. – 155 000, 1929 р. – 190 000, 1930 р. – 157 000, 1931 р. – 60 550 злотих [7, арк. 98–104]. Як бачимо, найбільше

коштів було виділено у 1929 р., після чого фінансування суттєво урізується. Головною причиною цього була світова економічна криза 1928–1932 рр.

Найбільш плідною була робота Департаменту туризму Міністерства публічних робіт у галузі видавництва літератури туристичного характеру. Впродовж свого існування на цю справу було виділено близько 150 000 злотих. Зокрема, у 1919–1924 рр. було видано 13–ти томний туристичний путівник по Польщі під загальною редакцією М.Орловича. В одному з томів був розділ, присвячений туристичним об'єктам Волині. У 1929 р. М.Орлович спільно із Волинським красназавчим товариством і опіки над пам'ятками старовини видали «Ілюстрований путівник по Волині» [16]. Це був перший туристичний путівник по досліджуваному регіоні. У ньому містилась інформація про історію, культуру краю, а також детально описувались туристичні маршрути по містах із зазначенням розкладу транспорту, закладів розміщення та харчування тощо. Окрім путівників, Департамент туризму займався видавництвом різноманітних брошур та листівок, у яких пропагувались туристичні регіони Польської республіки, розробляв і публікував туристичні карти тощо.

Департамент також керував роботою референтів туризму, які працювали при воєводських відділах туристичних комісій, мова про які піде далі. Щорічно, починаючи з 1927 р. проводилися з'їзди референтів воєводств Польської республіки. Перший такий з'їзд відбувся у Варшаві 2–3 квітня 1927 р., наступні – 2 червня 1928 р., 22 квітня 1928 р., 18 березня 1931 р. [6, с. 84]. У 1930 р. з'їзд не проводився у зв'язку із проведенням Міжнародної туристичної виставки у Познані [1, арк. 31]. На цих зібраннях проходило навчання референтів туризму, обговорювались програми розвитку туризму на регіональному рівні, слухались звіти про виконану роботу у воєводствах Польської республіки тощо.

У 1931 р. було видано наказ про ліквідацію Міністерства публічних робіт. Справи та повноваження ліквідованого міністерства були розподілені між іншими міністерствами республіки – комунікації, транспорту, промисловості та торгівлі та ін. Саме тому у 1932 р. Департамент туризму, який діяв при зазначеному міністерстві, було ліквідовано, а справи туризму були повністю передані у підпорядкування Міністерства комунікації.

Головним завданням Міністерства комунікації у сфері туризму до 1932 р. була його пропаганда серед населення Польської республіки. Для цього при міністерстві було створене Бюро туристичної пропаганди [13, с. 22]. Із 1925 р. цей підрозділ почав видавати кольорові афіші з краєвидами Польщі. У 1926 р. з розпочалось видавництво 4–х томного ілюстрованого путівника залізничними шляхами Польщі польською, французькою та німецькою мовами. Автором тексту путівників був М.Орлович.

Із 1926 р. при Міністерстві комунікації функціонував Загальний відділ туризму, який займався розробкою туристичних маршрутів. 1 квітня 1930 р. при згаданому міністерстві було створено Департамент туризму. Фактично, через два роки, він змінив аналогічний орган, який діяв при Міністерстві

публічних робіт. Керівником даного відділу було призначено Я. Османа, який його очолював до серпня 1932 р. [14, с. 144]. Після ліквідації Міністерства публічних робіт і передачі усіх справ Міністерству комунікації, Департамент туризму зазначеного міністерства було об'єднано із Загальним відділом туризму, при чому назву новостворена установа успадкувала від першого.

Якщо порівнювати роботу туристичних відділів Міністерства публічних робіт і Міністерства комунікації, слід відзначити, що обидва відділи були не в однакових умовах. Коли перший складався лише із трьох працівників і мав досить обмежений бюджет, то другий у своєму штатному розписі налічував більше двадцяти осіб, а його бюджет був більший у 5–6 разів.

Варто також відмітити той факт, що порівняно із першим міжвоєнним десятиліттям, у 1930–х рр. значно активізується роль та втручання держави у розвитку туристичної сфери. Для прикладу, у 1920–х рр. держава у більшості випадків лише робила видимість втручання у розвиток даної галузі, яка була представлена Департаментом туризму Міністерства публічних робіт, що існував лише завдячуючи ентузіасту М. Орловичу. А у 30–х рр. ХХ ст. керівництво Польщі змінює своє відношення до туризму і починає контролювати розвиток туристичної сфери, залучаючи до її розвитку значні кошти.

Проблема туризму впродовж досліджуваного періоду практично не виникає на обговореннях парламенту. Єдиним випадком зацікавлення було слухання звіту Департаменту туризму Міністерства публічних робіт Сеймовою комісією 20 березня 1923 р. Звітував перед комісією М.Орлович. Однак це по суті було сухе викладення тексту, оскільки дискусії, запитань із боку парламентських посадовців не було. Про ставлення держави до справ розвитку туризму у 20–ті рр. ХХ ст. свідчить також промова В.Гюетля, виголошена на Другому туристичному з'їзді, який проходив 2–3 червня 1927 р. у Варшаві. Доповідач виступив з промовою на тему «Постулати туризму у відношенні до держави». Зокрема, В.Гюетль зазначав, що держава повинна більш активно брати участь у розвитку даної галузі та закликав її до цього [18, с. 158].

У 1935 р. на черговому туристичному з'їзді у Варшаві було остаточно затверджено напрямки розвитку туристичного руху у Польській республіці. Головний акцент ставився на розвитку регіонального туризму. Для цього Польща була поділена на 8 туристичних регіонів. При поділі бралися до уваги розвиток туристичної інфраструктури та географічне положення тощо.

26 квітня 1935 р. з метою покращення управління сферою туризму було прийнято рішення про утворення ще одного відомства – Ліги підтримки туризму, яке підпорядковувалось Міністерству транспорту [10, с. 3]. Завданнями Ліги були пропаганда та популяризація туристичного руху, видавництво туристичної літератури, навчання кваліфікованих працівників для туристичної сфери, організація масових заходів для туристів, законодавча ініціатива, збір коштів на розвиток туризму тощо. Офіційною датою створення Ліги підтримки туризму вважається 12 червня, коли було прийнято статут. Очолив дану туристичну

установу О.Кодельський, згодом цю посаду зайняв Я.Єндрєєвич, а з 1936 р. – О.Бобковський [9, с. 475].

У вересні 1939 р. планувалось відкрити ще одну державну туристичну установу – Національну туристичну раду. Головним завданням діяльності цієї установи мав бути розвиток туризму як сфери економіки. Зокрема, у коло її повноважень входило погодження плану туристичних інвестицій, розробка проектів розпоряджень та постанов, які б регулювали сферу туризму, координація роботи промислової, харчової, готельної, транспортної індустрії тощо. Для того, щоб дана установа мала дійсно загальнодержавний характер, до її складу мали входити представники державної влади, туристичних товариств і організацій, галузей промисловості, які пов'язані із туризмом (готельної, ресторанної, транспортної тощо), регіональних організацій а також фахівці–експерти з питань туризму [15, с. 1–4]. Однак через початок війни Національна туристична рада не розпочала свою діяльність у запланований термін.

Найбільшою прогалиною у сфері державного регулювання туристичною галуззю Польської республіки була відсутність належної законодавчої бази. Протягом досліджуваного періоду не було жодного спеціалізованого нормативно–правового документу, який би регулював розвиток туристичної сфери. Проект Закону “Про туризм”, який зазнав гострої критики на туристичному з'їзді у Варшаві 1931 р., так і не був прийнятий [12, с. 113]. Подальші зусилля щодо його схвалення постійно зазнавали невдач. Перший Закон “Про туризм” у Польщі був прийнятий значно пізніше.

Крім загальнодержавних установ, які регулювали туристичну сферу у досліджуваному регіоні, існували місцеві органи управління. До них відносились установи, які безпосередньо діяли на території Волинського воєводства і сфера їх впливу обмежувалась лише територією досліджуваного воєводства.

3 березня 1924 р. Міністерство публічних робіт видало розпорядження про утворення департаментів туризму у воєводствах Польської республіки [8, арк. 2]. Такі туристичні відділи планувалось створити за зразком загальнодержавного Департаменту туризму, який очолював М.Орлович, а також безпосередньо підпорядковуватись цій державній установі.

Варто відмітити, що як такого Департаменту туризму при воєводському управлінні у Луцьку, як і у більшості інших воєводствах Польської республіки, не було створено. Лише при Дирекції публічних робіт у Луцьку у вересні 1924 р. була введена посада референта із питань туризму [11, с. 26]. Саме до цього періоду більшість науковців відносять зародження туристичної справи у досліджуваному регіоні [5, с. 24].

Завданнями референта з питань туризму було налагодження контактів та співпраця з туристичними товариствами і організаціями, які діяли на терені воєводства, підтримка їх діяльності, співпраця з галузями промисловості (готельною, харчовою, транспортною та ін.), які тим чи іншим чином причетні до сфери туризму. До функцій референтів також відносились пропаганда туризму, створення туристичних путівників, карт, маршрутів тощо.

На посаду референтів пропонувалось призначати осіб, зацікавлених у розвитку туристичної сфери. М. Орлович зазначав, що було б дуже добре, якби особа, яка призначалась на адміністративну посаду референта туризму, паралельно б займалась суспільно–корисною справою – була членом туристсько–краснзавчих товариств і організацій тощо.

Після ліквідації Міністерства публічних робіт у 1932 р. посаду референта з питань туризму ліквідували. Замість неї було створено туристичні відділи при окружних Дирекціях державної залізниці, які у свою чергу підпорядковувались Міністерству комунікації [19].

5 червня 1925 р. Міністерство публічних робіт видало нове розпорядження щодо управління туристичною галуззю на регіональному рівні. Це було розпорядження про утворення воєводських туристичних комісій. У всіх воєводствах Польської республіки до кінця літа 1925 р. планувалось сформувати туристичні комісії. Згідно зазначеного розпорядження, до складу воєводських туристичних комісій мали входити представники від органів державної влади, товариств, організацій, а також промислово–торгових підприємств. У такий спосіб польське керівництво прагнуло налагодити співпрацю між органами державної влади, суспільно–громадськими товариствами і організаціями із метою покращення розвитку туристичної галузі [8, арк. 235].

Одразу ж після видання цього розпорядження у Луцьку при воєводській управі створюється Волинська воєводська туристична комісія. У 1925–1926 рр. її очолював Ж.Пручнік, згодом – Ф.Ксенжпольський [3, арк. 23].

Згідно положення про діяльність воєводських туристичних комісій, їх засідання планувались не рідше шести разів на рік. Однак у більшості воєводств Польської республіки, у тому числі й Волинському, дана постанова не виконувалась – засідання проводились рідше встановленого графіку. Саме з цієї причини Міністерство публічних робіт у 1929 р. розробило проект змін розпорядку роботи воєводських туристичних комісій і надіслало їх безпосередньо у адміністрації усіх воєводств Польської республіки. У новій версії розпорядку роботи воєводських туристичних комісій Міністерство пропонувало скоротити їх засідання із шести разів на рік до двох [8, арк. 211].

5 червня 1931 р. Міністерство публічних робіт видало нову інструкцію для воєводських туристичних комісій. Крім змін про розпорядок їх роботи, відбулись і зміни щодо формування складу самих комісій [19]. Зокрема, до складу воєводської туристичної комісії мали входити делегати від усіх підрозділів управління воєводства – публічних робіт, внутрішніх справ, мистецтва і культури, торгово–промислового відділів, а також від адміністрації. Склад комісії призначався на два роки.

Згідно з другим пунктом Інструкції, основним завданням діяльності воєводської туристичної комісії визначався розвиток туризму шляхом підтримки готельно–ресторанної справи; облаштування курортів, місць для купання, екскурсійних місць тощо; налагодження транспортної мережі; створення

туристичних будинків для шкільних екскурсій; видавництво літератури туристичного характеру; співпраця із туристичними товариствами.

Проіснувала воєводська туристична комісія на Волині до 1939 р. Комісія зробила досить значний внесок у розвиток туристичної сфери досліджуваного регіону. Спільно з референтом із питань туризму, Волинським краєзнавчим товариством та іншими туристичними товариствами й організаціями вони провели значну роботу щодо популяризації туристичного руху у воєводстві, розробили ряд туристичних маршрутів здійснювали видавництво туристичних карт, буклетів тощо. Досить плідною була їхня співпраця при підготовці до Міжнародної туристичної виставки, що проходила 6 липня – 10 серпня 1930 р. у Познані [2, арк. 5], на якій Волинь була представлена як регіон із значним туристичним потенціалом.

З метою популяризації та пропаганди туризму Волинська воєводська туристична комісія 11 червня 1933 р. видала розпорядження про те, що при кожному магістраті має бути введена посада інформатора туризму [4, арк. 8]. Наступним кроком у цьому ж напрямку роботи було розпорядження від 23 серпня 1933 р., згідно якого інформатори туризму найближчим часом мають подати дані щодо туристичного розвитку своєї місцевості. Зокрема, у інформації мають бути дані про наявні туристичні об'єкти із зазначенням їх точної адреси, розклад руху транспорту до кожного туристичного об'єкта із зазначенням вартості проїзду, а також про заклади розміщення та харчування. Окрім того дані службовці повинні постійно контролювати стан туристичних об'єктів, створити інформаційні туристичні таблиці тощо.

17 грудня 1935 р. на черговому засіданні Волинської туристичної комісії було затверджено проект плану її діяльності на наступний рік. Згідно із ним планувалось створити місцеві осередки пропаганди туристичного руху [3, арк. 7зв]. Однак ці задуми так і не були втілені у життя.

У 1936 р. було складено план розвитку туристичного руху у Волинському воєводстві. Він був розроблений на основі загального плану розвитку туризму у Польській республіці, затвердженого у 1935 р. За цим документом Волинське воєводство входило до Поліського туристичного регіону. На його території планувалось розвивати туристичний рух шляхом проведення різнопланових туристичних акцій та заходів, при цьому впроваджуючи систему знижок для туристів [3, арк. 7зв].

Таким чином, розглянувши питання державного регулювання туризму на території Волинського воєводства, можна стверджувати, що воно здійснювалось через загальнодержавні та воєводські установи Польської республіки. Найбільший внесок у розвиток туризму зробили два міністерства – публічних робіт і комунікації, при яких функціонували спеціалізовані туристичні відділи – Департаменти туризму. До регіональних, воєводських установ, які регулювали розвиток туризму на Волині, відносяться воєводська туристична комісія та посада референта із питань туризму при Дирекції публічних робіт, введення

якої у 1924 р. започатковує розвиток туристичного руху на досліджуваній території.

Список використаних джерел

1. Державний архів Волинської області. – Ф.46. – Оп.1. – Спр.3331. – 96арк.
2. Там само. – Ф.46. – Оп.1. – Спр.6440. – 26 арк.
3. Там само. – Ф.46. – Оп.6. – Спр.2405. – 74 арк.
4. Там само. – Ф.158. – Оп.1. – Спр.566. – 9 арк.
5. Дмитрук В. Зародження туристичного руху на Волині / В.Дмитрук // Минуле та сучасне Волині та Полісся. – Луцьк, 2003. – С.24–25.
6. Завадська О. Туризм як один із напрямків діяльності краєзнавчих товариств у 1921–1939 рр. на території Волинського воєводства / О.Завадська // Волинь: Історія і сучасність. Жидичинкрізь віки. – Луцьк, 2007. – С.82–89.
7. Archiwum Akt Nowych w Warszawie, zespół 8, sygn. 107. Turystyka – administracja, 409 s.
8. Archiwum Państwowe w Bydgoszczy, zespół Urząd Wojewódzki Pomorski w Toruniu 1920–1939, sygn. 24435. Pismo Wydziału Turystyki Ministerstwa Komunikacji z dnia 10.09.1935 r., 3 s.
9. Chelmecki J. Państwowe i społecznie inicjatywy rozwoju ruchu turystycznego i krajoznawczego w Polsce w latach 1919–1939 / J.Chelmecki // Perelomy w historii. Pamiętnik. – Т.3. – S.453–476.
10. Dwa lata Ligi Popierania Turystyki. Sprawozdanie z działalności za okres od 15 czerwca 1935 do 30 października 1937. – Warszawa, 1937. – 143 s.
11. Dyrekcja Robót Publicznych // Przegląd Wołyński. – 1929. – №25. – S.26.
12. Gaj J. Zarys historii turystyki w Polsce w XIX i XX wieku / J.Gaj. – Poznań: AWF, 2001. – 172 s.
13. Goetel W. Turystyka w Polsce jako czynnik poprawy sytuacji gospodarczej / W.Goetel. – Kraków, 1931. – 27 s.
14. Kowieska U. Kultura fizyczna w programach i działalności związków zawodowych w II Rzeczypospolitej / U.Kowieska. – Wrocław, 1997. – 296 s.
15. Leszczycki S. Zadania i cele Państwowej Rady Turystycznej / S.Leszcycki // Turystyka w Polsce. – 1939. – №1. – S.1–4.
16. Orłowicz M. Ilustrowany przewodnik po Wołyniu / M. Orłowicz. – Luck, 1929. – 380 s.
17. Orłowicz M. Organizacja turystyki w Polsce / M.Orłowicz // Wychowanie Fizyczne. – 1920. – №3–4. – S.70–74.
18. Orłowicz M. Zjazd towarzystw turystycznych w Warszawie / M.Orłowicz // Ziemia. – 1927. – №10. – S.158–159.
19. Umiński J. Działalność organów administracji państwowej dziedziny turystyki w województwie pomorskim w latach 1924–1939 / J. Umiński [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://khit.pttk.pl/index.php?co=tx_wojkomtur_1

References

1. Derzhavnuj archive Volynskojj oblasti. – F.46. – Op.1. – Spr.3331. – 96ark.
2. Tam samo. – F.46. – Op.1. – Spr.6440. – 26 ark.
3. Tam samo. – F.46. – Op.6. – Spr.2405. – 74 ark.
4. Tam samo. – F.158. – Op.1. – Spr.566. – 9 ark.
5. Dmytruk V. Zrodzhennia turystychnogo ruhu na Volyni / V. Dmytruk // Mynule ta suchasne Volyni i Polissia. – Lutsk, 2003. – S.24–25.
6. Zavadaska O. Turyzm ja odyń iz napriamkiv dijalnosti krajeznawchyh tovarystv u 1921–1939 rr. na terytoriji Volynskogo vojevodstva / O. Zavadaska // Volyn: Istoria i suchasnist. Zhydychn kriz viki. – Lutsk, 2007. – S.82–89.
7. Archiwum Akt Nowych w Warszawie, zespół 8, sygn. 107. Turystyka – administracja, 409 s.
8. Archiwum Państwowe w Bydgoszczy, zespół Urząd Wojewódzki Pomorski w Toruniu 1920–1939, sygn. 24435. Pismo Wydziału Turystyki Ministerstwa Komunikacji z dnia 10.09.1935 r., 3 s.
9. Chelmecki J. Państwowe i społecznie inicjatywy rozwoju ruchu turystycznego i krajoznawczego w Polsce w latach 1919–1939 / J.Chelmecki // Perelomy w historii. Pamiętnik. – Т.3. – S.453–476.
10. Dwa lata Ligi Popierania Turystyki. Sprawozdanie z działalności za okres od 15 czerwca 1935 do 30 października 1937. – Warszawa, 1937. – 143 s.
11. Dyrekcja Robót Publicznych // Przegląd Wołyński. – 1929. –

№25. – S.26.

12. Gaj J. Zarys historii turystyki w Polsce w XIX i XX wieku / J.Gaj. – Poznań: AWF, 2001. – 172 s.

13. Goetel W. Turystyka w Polsce jako czynnik poprawy sytuacji gospodarczej / W.Goetel. – Kraków, 1931. – 27 s.

14. Kowieska U. Kultura fizyczna w programach i działalności związków zawodowych w II Rzeczypospolitej / U.Kowieska. – Wrocław, 1997. – 296 s.

15. Leszczycki S. Zadania i cele Państwowej Rady Turystycznej / S.Leszczycycki // Turyzm Polski. – 1939. – №1. – S.1–4.

16. Orłowicz M. Ilustrowany przewodnik po Wołyniu / M. Orłowicz. – Luck, 1929. – 380 s.

17. Orłowicz M. Organizacja turystyki w Polsce / M.Orłowicz // Wychowanie Fizyczne. – 1920. – №3–4. – S.70–74.

18. Orłowicz M. Zjazd towarzystw turystycznych w Warszawie / M.Orłowicz // Ziemia. – 1927. – №10. – S.158–159.

19. Umiński J. Działalność organów administracji państwowej w dziedzinie turystyki w województwie pomorskim w latach 1924–1939 / J. Umiński [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://khit.pttk.pl/index.php?co=tx_wojkomtur_1

Kovalchuk T. V., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the departments of Theory and Practice of Tourism, Khmelnytsky Institute of the Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine, Khmelnytsky), tetianakowalczuk@gmail.com

State regulation of tourism in WołyńVoivodeship in the Iterbellum

Regional aspect of state regulation of tourism in interwar Poland as an example WołyńVoivodeship, are investigational in the article.

Keywords: tourism, local history, Iterbellum, WołyńVoivodeship, the Polish Republic, state regulation.

Ковальчук Т. В., кандидат исторических наук, доцент кафедры теории и практики туризма, Хмельницкий институт Межрегиональной Академии управления персоналом (Украина, Хмельницкий), tetianakowalczuk@gmail.com

Государственное регулирование сферы туризма в Волинском воеводстве межвоенного периода

Освещено региональный аспект государственного регулирования сферы туризма в межвоенной Польше на примере Волинского воеводства.

Ключевые слова: туризм, краеведение, межвоенный период, Волинское воеводство, Польская республика, государственное регулирование.

* * *

УДК 94(477.82–2+438–2)“1921/1939”:792

Крамар Ю. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки (Україна, Луцьк), urakramar@i.ua

ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ В ПОВІТОВИХ МІСТАХ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Висвітлюється театральне життя у Волинському воеводстві міжвоєнної доби (1921–1939 рр.). Проаналізовано діяльність українських, польських, єврейських, чеських та російських аматорських та професійних театральних колективів. Підкреслено, що для поляків драматичне мистецтво було способом популяризації та утвердження польських культурних впливів на східних землях. Для українців та представників інших національних груп, котрі проживали на Волині театр став важливим чинником збереження своєї національної самосвідомості. Показано, як презентований на сцені різножанровий репертуар сприяв поширенню творчості європейських і вітчизняних драматургів на західноволинських землях, формуванню професійної театральної культури в містах воеводства.

Ключові слова: Волинське воеводство, професійний та аматорський театр, театральний репертуар, вистава, громадська організація.

Після приєднання території Західної Волині до складу Польщі у 1921 р. передурядом постало складне завдання – добитись повної інтеграції краю до державно–політичного організму Другої Польської Республіки, сформувати серед місцевого населення лояльне ставлення до нової влади шляхом їх

національно–державної асиміляції. Для цього польська адміністрація використовувала не тільки методи економічного та політичного впливу. Важлива роль відводилась культурній політиці на східних землях. Одна із засадничих тез у ставленні поляків до нацменшин полягала в тому, що асиміляція непольського населення, зокрема українців, буде здійснюватися через природний вплив польської культури. Активно пропагувалась ідея про “цивілізаційне покликання” Польщі на східних землях.

Одним із інструментів пропаганди польської культури серед громадян непольської національності, став театр. Розвиток театрального мистецтва, в умовах низького рівня грамотності місцевого населення, а також обмеженого впливу на нього засобів масової інформації, став одним із пріоритетних напрямків культурної політики Польщі на “східних кресах” на початку 1920–х років. Разом з тим, театральний рух на Волині у міжвоєнну добу, набув широкого поширення не лише серед поляків, а й в середовищі інших національних спільнот, насамперед українців, які склали домінуючу більшість мешканців краю. Театр став для них однією із форм їх національного самовираження.

Слід зауважити, що театральна мистецька спадщина Волині міжвоєнного періоду недостатньо відображена у вітчизняній історіографії. Театральне життя українців частково висвітлювалось через призму діяльності культурно–освітніх товариств, які діяли на Волині у 1920–1930–х рр. Цій темі присвячені розвідки М. Філіпович [1], Б. Савчука [2], П. Шиманського [3]. Дослідження цієї теми продовжили М. Кучерепата С. Степанюк [4]. Діяльність польського театру на Волині у міжвоєнний період найповніше висвітлено в монографії С. Кучерепа [5].

Водночас, театральне життя представників інших національностей, котрі проживали у Волинському воеводстві у 20–30–х рр. (євреїв, чехів, росіян) у науковій літературі представлено недостатньо. Відмітимо, у зв’язку з цим розвідку С. Ткачова [6], в якій він висвітлює окремі аспекти діяльності російських театральних колективів у міжвоєнній Польщі. Відтак, постає завдання комплексного аналізу театральнор–мистецької спадщини волинян у міжвоєнну добу.

Мета запропонованої статті – прослідкувати розвиток аматорського і професійного театрального руху у Волинському воеводстві в 1921–1939 рр. Основною **джерельною базою** слугували звіти повітових старост, повітових команд державної поліції про суспільно–політичне та культурно–релігійне життя на підконтрольних їм теренах, а також афіші стаціонарних та пересувних театральних колективів, які гастролювали на Волині у 20–30–х роках ХХ ст.

Діяльність польського театру на Волині мало давні історичні традиції. Формування польської театральної культури у волинських містах та містечках відноситься до початку ХІХ ст. [7]. Зазвичай, сюди приїздили мандрівні колективи з Вільно, Житомира та інших міст. Після входження краю до складу Польщі у 1921 р. питання створення польської професійної театральної сцени на Волині актуалізувалося. Йшлося не лише про популяризацію тут здобутків польської культури засобами драматичного мистецтва, а й про те, щоб